

४ महाभाष्यप्रदीपव्याख्याने च ग्रन्थे पु० ५ उदद्योतके लि०
उद्भाव पु० उद्-द्-घञ् । १ पलायने अमरः । उत्कटो
द्रावो यस्य प्रा० ब० । २ उत्कटगतियुक्ते । “यते स्वाहा धावते
स्वाहोद्द्रावाय स्वाहोद्द्रुताय स्वाहा” यजु० २२, ८, “उद्
अधिकोद्द्रावो यस्य स उद्द्रावः” वेददी० “उद् अयतियौति
प्रुद्भुवः” पा० उत्पूर्वाकादेव घञ् विधानात् केवलात्
“ऋदोरप्” पा० अवेव । तेन तथाविधकल्पनं निर्मू-
लमेव । तत्र संज्ञायां कर्त्तरि घञ् इत्येवोचितम् ।

उडत पु० उद्+हन-क्त । १ राजमन्त्रे । २ वाक्यादिवञ्चवे,
३ अविनीते, ४ प्रगल्भे ५ उडते च लि० । “परिगतो-
ज्वलदुडतबालधिः” भट्टिः “मदोडताः प्रत्यनिलं विचेरुः”
कुमा० “सृजवापलदोषमसृजतः” “जनावरुडोडतमिन्नु-
रंहसाम्” प्रचुरोडतध्वजविलम्बिवाससः “अथातुडत-
मडवः” माघः । ५ कृतोक्ते खने च । “उत्तरत आहव-
नीयस्योडतावोलिते सिकतोपकोथे” परिडते प्रागद्वारे
पिण्डं निदधात्योषधय इति कात्या० १६, ३, १४, “परि-
डते उडते कृतोक्ते खने अथोलिते सिकते” यजु० ११, ४७ मन्त्रे
वेददी० । ततो भावे ष्यञ् । औडत्य न० । तल् । उडता
स्त्री, त्व, उडतत्वं न०, तद्भावे चाञ्जाल्यादौ ।

उडतमनस्तत्वं न० उडतं मनो यस्य कप् तस्य भावः त्व । अ-
भिमाने गर्वे शब्दचन्द्रिका ।

उडति स्त्री उद्+हन-गतौ-क्तिन् । १ उडतौ २ उडतौ । हन-
आघाते क्तिन् । २ पाषाणादिनाऽऽघाते (ठोकरलामा) “अभू-
तलस्यार्थितया निरुडितस्तवावतीर्थोऽपि न लक्ष्यते रथः”
शकु० । [रेभिः] भट्टिः ।

उडम लि० उद्+भा- . धमादेशः । कृतशब्दे “ध्वनीनामुडमं
उडमचूडा स्त्री उडम-चूडे ! इत्युच्यते यस्यां क्रियायाम्
मयू० स० । चूडां प्रति उद्भानार्थनिदेशक्रियायाम् ।
एवं उडरचूडा उडमविधमा अपि मयू० स० । तत्तत्-
क्रियार्थं निदेशक्रियायाम् । [भृशम्] भट्टिः ।

उडय लि० उद्+घेष्ट-य । उडृत्य पानकर्त्तरि । “मधूनामुडयै
सडरण न० उद्+ह-भावे-ल्युट् । १ सृजौ, २ वमने, ३ कण-
शुद्धौ, ४ उडूलने ५ उत्तारणे । “दिनानि दोनोडरणोवि-
तस्य” रघुः । “तेषामुडरणार्थाय इमं पिडं ददास्यन्”
वायुपु० । “कण्टकोडरणे नित्यमातिष्ठेत् यत्तसुत्तमम्”
मनुः । ६ उड्यापने । “प्रतिकर्माडरणसंप्रसङ्गे” कात्या०
१, २, २६ “आहवनीयदक्षिणान्यो गार्हपत्याडरणं कर्त्त-
व्यम्” कर्कः । ७ उडृत्य हरणे परिवेषणे च । “सव्येन

वोडरणं सामघातौ” कात्या० ४, १, १०, “उडरणं परिवेष-
णम्” कर्कः । दबहिर्निष्काशने । “दिवैव प्रदह्नोडरणे”
कात्या० ०१६, ४, उडरणं बहिर्निष्काशनम्” कर्कः ।
६ उत्पादने । “आहवनीयजगरणे तत एवोडरणम्”
कात्या० २५, ३, ५, “तत्र वाहवनीयोडरणम्” कर्कः ।
आग्नोडरणशब्दे तत्प्रकारः ६१ २ उ० उक्तः । कर्मणि
ल्युट् । १० वानेऽत्रादौ ।

उडरणीय लि० उद्+ह-कर्मणि अनीयर् । १ उडूलनीये २ उ-
त्थापनीये ३ आहरणीये च । तस्य उडर्त्तव्योऽप्यत्र लि० ।
उडरावसृजा स्त्री उडर अवसृज इत्युच्यते यस्यां क्रिया-
याम् मयू० स० । उडरणावसृजनार्थनिदेशक्रियायाम् ।
उडर्त्तु लि० उद्+ह-हच् स्त्रियां ङप् । १ उडारकारके २ उ-
डूलके ३ तारणकारके च । “विगतमर्त्तुस्तु पथि चोरोड-
र्त्तुरधीतके” या० सू० स्त्रियां ङोप् । खुब् । उडारक
उक्तार्थे लि० ।

उडर्षे पु० उत्कट उडूलोवा हर्षः प्रा० स० । १ उत्कटे २ हर्षे उ-
डूलहर्षे च । उडूलोहर्षे यस्य प्रा० ब० । २ जातहर्षे लि०
“उडर्षेय मधवज्ञायुधानि” यजु० ७, १२ “उडर्षेय उडूल-
तहर्षयुक्तं कुरु” वेददी० नामधातुह्रस्वम् । तत्र हेतुविजान-
रूपमित्येव न्याय्यम् ।

उडर्षेण न० उद्+हृष-णिच्-ल्युट् । १ हर्षयुक्तकरणे २ प्रोत्-
साहने च “हितमुडर्षेणं चैव उवाच प्रथितं वचः” रामा०
“एवमेतन्महाबाहो ! यथा वदसि पाण्डव ! । कृतमुडर्षेणं
पूर्वम्” इत्यादिषु भा० आश्र० १७ अ० बहुकृतः
प्रयोगः । आधारे ल्युट् । २ रोमाञ्चे हेम० ।

उडर्षिन् लि० उद्+हृष-णिच्-णिनि । उडर्षकारके स्त्रियां
ङोप् । सा च वसन्ततिलकाख्ये वसुवृत्तभेदे । “उक्तावस-
न्ततिलका तभजा जगोगः । सिंहेजतेयमुदिता मुनि-
कश्यपेन । उडर्षिणोयमुदिता मुनिसैतवेन” इ० र० ।

उडव पु० उद्+हृ-आधारे अप् । १ यज्ञाग्नौ, २ उत्सवे अमरः ।
३ कृष्णदयिते यादवविशेषे च । उडवश्च यादवविशेषः ।
दृष्टिपञ्चवर्णने । “उडवो देवभागस्य, महाभाग ! सुतोऽ-
भवत् । पण्डितानां परं प्राहुर्देवश्रवसमुडवम्” हरिवं०
३५ अ० । “भारतीमाहितभरामघानुडतमुडवः” माघः ।
भाग० ११ सू० एनं प्रत्येव भगवतोऽज्ञानोपदेशो वर्णितः स
एव उडवसंवादेन प्रसिद्धः पारायणे च षष्ठदिने तत्पर्य-
न्नाध्येयता “यावदुडवसंवादं षष्ठोऽङ्गं परिकीर्त्तयेत्” इत्युक्तेः
उडवदूत न० उडवोदूतो यत् । दूतत्वेन उडवं परिकल्प्य गो-